

De podiumkunsten in Nederland – naar een nieuw vertrouwen

Veelzijdigheid en kwaliteit kenmerken de Nederlandse podiumkunsten. Op de Nederlandse podia en festivals zijn elke seizoen honderden prachtige muziek-, theater- en dansvoorstellingen te zien voor een publiek dat nog steeds in grote getalen komt kijken. Ook in het buitenland wordt de kwaliteit van Nederlandse dans-, theater- en muziekvoorstellingen geroemd.

Dat neemt niet weg dat de podiumkunstensector de afgelopen jaren alles op alles heeft moeten zetten om die bijzondere pluriformiteit en kwaliteit hoog te houden. Er zijn op het moment nog een aantal obstakels die de podiumkunsten in de weg staan om optimaal te kunnen functioneren. Die obstakels worden niet alleen door de sector zelf geconstateerd, maar ook door de Raad voor Cultuur, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, de Sociaal Economische Raad en de theatercommissie die onder leiding van Guusje ter Horst onderzoek deed naar het publieksbereik van de podiumkunsten¹.

Gebrek aan maatwerk

In zijn rapport *Cultuur herwaarderen* beschreef de WRR hoe kunstinstellingen steeds meer op kwantitatieve, meetbare gegevens worden afgerekend (zoals eigen inkomsten, publiekcijfers en aantal speelbeurten). Daardoor blijft de intrinsieke culturele en maatschappelijke meerwaarde die ze aan de samenleving toevoegen onderbelicht. Het subsidiebeleid kent ook nauwelijks maatwerk: alle instellingen moeten aan dezelfde voorwaarden voldoen, terwijl elke kunstinstelling anders is. Juist de veelzijdigheid aan instellingen met allemaal hun eigen artistieke taal is de kracht van het Nederlandse cultuurlandschap. Door uniforme, kwantitatieve subsidie-eisen staan die pluriformiteit en nieuwe artistieke ontwikkelingen onder druk. Nieuwe vormen en ontwikkelingen kunnen alleen ontstaan en groeien als er een zeker artistiek risico kan worden genomen. Juist daarom pleitten de Commissie Ter Horst en de Raad voor Cultuur voor meer mogelijkheden voor kunstinstellingen om zich te profileren. Het Nederlandse publiek is zeer divers met een even diverse smaak. Hoe meer instellingen zich artistiek en maatschappelijk kunnen profileren, hoe meer er voor ieder wat wils is.

Werkgeverschap

De SER en de Raad voor Cultuur wezen recent opnieuw op de slechte arbeidsomstandigheden in de culturele sector². Zeker bij producenten die door het Fonds Podiumkunsten worden ondersteund zijn de arbeidsomstandigheden mager. Hoewel alle werkgevers in de toneel- en danssector zich aan de CAO moeten houden is de financiële ruimte bij veel FPK-gefinancierde instellingen te krap. Zij hebben nauwelijks mogelijkheid om podiumkunstenaren vaste dienst te nemen. De voorwaarden waaronder gewerkt wordt zijn sober. Dat heeft gevolgen voor het inkomen van de kunstenaars, maar ook voor de kwaliteit van de podiumkunsten. Zo wordt er bijvoorbeeld noodgedwongen minder gerepeteerd. Repeteren kost immers

¹ Commissie Ter Horst, *Over het voetlicht*, november 2015; Raad voor Cultuur, *Agenda Cultuur 2017-2020 (en verder)*, 8 april 2015; WRR, *Cultuur herwaarderen*, 5 maart 2015; SER en Raad voor Cultuur, *Verkenning arbeidsmarkt culturele sector*, 22 januari 2016

² SER en Raad voor Cultuur, *Passie Gewaardeerd*, 21 april 2017

geld, terwijl er nog geen inkomsten tegenover staan. Concessies doen aan kwaliteit gaat ten koste van het imago van de podiumkunsten. De slechte arbeidsvoorwaarden gaan ten koste van de mensen die de podiumkunsten maken tot wat ze zijn.

De politiek kan de podiumkunstensector helpen het beste uit zichzelf te blijven halen. Het belangrijkste daarvoor is vertrouwen in de kracht en de kwaliteit van het theater-, muziek- en dansveld. Dat vertrouwen kan op verschillende manieren in beleid worden omgezet:

Vertrouw op de culturele en maatschappelijke waarde van de podiumkunsten

Maatwerk op het gebied van cultuursubsidies kan alleen als de uniforme, kwantitatieve subsidie-eisen worden verruild voor een cultuurbeleid dat is gebaseerd op de maatschappelijke en intrinsieke culturele waarde van kunst.

Oud-ambtenaar en cultuuradviseur Claartje Bunnik werkte een mogelijk beoordelingsstelsel uit in haar boek *Naar waarde gewogen*³. Daarin staat maatwerk gebaseerd op de maatschappelijke en culturele waarde van de instelling voorop in de beoordeling. Doordat instellingen niet allemaal aan dezelfde voorwaarden hoeven te voldoen, kunnen ze zich beter profileren.

Vertrouw op het ondernemerschap van de podiumkunstinstanties

Zekerheid op de langere termijn is een eerste voorwaarde voor zowel de artistieke kwaliteit als voor goed ondernemer- en werkgeverschap. De onzekerheid bij veel podiumkunstinstanties is nu (te) groot, onder andere omdat ze om de vier jaar het risico lopen hun subsidie te verliezen. Tegelijkertijd willen veel instanties investeren in het vinden van publiek, in de banden met hun eigen stad en regio en in hun artistieke en zakelijke ontwikkeling. Daarbij staan de strikte subsidie-eisen nu nog teveel in de weg. Naast meer maatwerk is een subsidietermijn van vijf of zes jaar (in plaats van de vierjaarlijkse termijn nu) van groot belang voor een meer duurzame sector.

Geef de podiumkunsten een beleidsarm kader en meer financiële ruimte

Met minder dwingende prestatie-eisen en meer financiële ruimte kunnen podiumkunstinstanties meer risico nemen om zichzelf zo artistiek te ontwikkelen en nieuwe publieksgroepen aan te spreken. Meer financiële ruimte schept ook meer mogelijkheden om fatsoenlijke vergoedingen te bieden aan uitvoerenden in de sector. Zo kan de politiek de pluriformiteit, kwaliteit en duurzaamheid van de Nederlandse podiumkunsten voor de lange termijn vergroten.

Herstel de systeemfout die in het bestel is geslopen

Via de huidige BIS worden grote instanties en specifieke functies in de podiumkunsten gefinancierd, net als nieuwe instroom en innovatie (via het Fonds Podiumkunsten). Echter, het middensegment van de podiumkunstensector, dat ook excellente spelers kent, een duurzame, structurele bedrijfsvoering houdt en vaak een lange en uitstekende staat van dienst heeft, is niet goed geborgd. Dit werd pijnlijk duidelijk toen veel producenten in deze categorie onder de 'zaaglijn' van het Fonds Podiumkunsten terecht kwamen: ze kregen wel een positieve beoordeling, maar geen subsidie vanwege gebrek aan budget.

Help publieksontwikkeling verstevigen

Hoewel de versteviging van publieksontwikkeling in de eerste plaats de taak en verantwoordelijkheid van de sector zelf is (producenten en podia tezamen), is het ook van cruciaal belang dat er beter wordt afgestemd tussen de verschillende overheden over voorwaarden voor subsidiëring (zowel van productie als programmering). Ook wil de sector meer diversiteit in de podiumkunsten brengen.

Wij hebben vertrouwen in de artistieke kracht en maatschappelijke betekenis van het werk van de podiumkunstproducenten voor een groot publiek. Wij hopen dat u dat vertrouwen met ons deelt en zich inzet voor een sterke, bloeiende sector.

³ Bunnik, Claartje, *Naar waarde gewogen*, (Amsterdam 2016).